

посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду адміністративних справ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Комзюк А.Т. Адміністративний процес України : [навч. посіб.] / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник. – К. : Прецедент, 2007. – 531 с.
2. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України : в 2-х т. – [вид. 2-е, змін. та доп.] / В.К. Матвійчук, І.О. Хар ; [за заг. ред. В.К. Матвійчука]. – Том 1. – К. : Алерта, КНТ, 2008. – 787 с.
3. Баранчик П.О. Принципи адміністративного права : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / П.О. Баранчик ; Запорізький національний університет. – Запоріжжя, 2012. – 19 с.
4. Шевцова Н.В. Диспозитивність та офіційність при вирішенні податкових спорів в адміністративному судочинстві України : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / Н.В. Шевцова ; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпропетровськ, 2011. – 20 с.
5. Кодекс Адміністративного судочинства України від 6.07.2005 року // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35. – Ст. 446.
6. Кротюк О.В. Правове закріплення принципу офіційного з'ясування всіх обставин у справі в адміністративному судочинстві України [Електронний ресурс] / О.В. Кротюк // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2012. – №1 (6). – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Pvuabs/2012_1/06_02_14.pdf
7. Адміністративне судочинство : [підручник]. – Вид. 2, перероб. і допов. / за заг. ред. Т.О. Коломoeць. – К. : Істина, 2011. – 304 с.
8. Гордєєв В.В. Детермінація юридичних фактів у адміністративному судочинстві України : монографія / В.В. Гордєєв. – Х. : Харків юридичний, 2013. – 252 с.
9. Столбовий Ю.М. Реалізація принципу офіційності в адміністративному судочинстві України / Ю.М. Столбовий // Право та управління. – 2011. – № 3. – С. 274-281.
10. Постанова Верховного Суду України від 14 лютого 2012 року у справі за позовом спеціалізованої державної податкової інспекції по роботі з великими платниками податків у м. Харкові до відкритого акціонерного товариства “ВАБ” та приватної фірми “К” про зобов'язання вчинити дії : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

УДК 336.14

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

Шиян О.Ю., ст. викладач

*Інститут управління та права
Запорізького національного технічного університету*

У статті досліджуються проблемні питання визначення поняття місцевого бюджету за законодавством України. Аналізуються наукові погляди, вітчизняне законодавство та законодавство певних іноземних держав у цій сфері. Пропонується внести зміни до поняття бюджету, передбачене п.1 ч.1 ст.2 Бюджетного кодексу України. Сформульовано авторську дефініцію місцевого бюджету.

Ключові слова: місцевий бюджет, бюджет місцевого самоврядування, бюджетна система, державний бюджет, фінансові ресурси.

Шиян О.Ю. ПРОБЛЕМА ОПРЕДЕЛЕНИЯ ПОНЯТИЯ МЕСТНОГО БЮДЖЕТА / Институт управления и права Запорожского национального технического университета, Украина

В статье исследуются проблемные вопросы определения понятия местного бюджета по законодательству Украины. Анализируются научные взгляды, отечественное законодательство и законодательство определённых иностранных государств в этой сфере. Предлагается внести изменения в понятие бюджета, предусмотренное п.1 ч.1 ст.2 Бюджетного кодекса Украины.

Сформулирована авторская дефиниция бюджета и местного бюджета.

Ключевые слова: местный бюджет, бюджет местного самоуправления, бюджетная система, государственный бюджет, финансовые ресурсы.

Shiyan O.Yu. PROBLEM DEFINITION OF LOCAL BUDGET / Institute of management and law Zaporizhzhya National Technical University, Ukraine

In this paper the problem of the definition of local budget under the laws of Ukraine.

Its solution will contribute to solving the issues of the budget process, the mechanism of planning and execution of local budgets and content appropriate relations and eliminate gaps in the budget legislation and conflict, contributing to its violation.

Analyzed scientific views, national legislation and the legislation of certain foreign countries in the local budgets. In legal literature, some attention is given to the concept of local government. Paying tribute to the work of scientists who are engaged in this issue, it should be recognized that the level of scientific research local budget seems inadequate. In theory, the right of them expressed conflicting points of view, not fully resolved the issue in law, in connection with the budget process have serious difficulties. Therefore there is a need to explore and summarize the point of view expressed, and offer their own vision of the problem.

The objectives of the paper are to solve the problem for the definition of local budget law of Ukraine.

Along with independence, Ukraine faces an important task – to create their own financial and budgetary systems, and now – their further improvement. Meeting this challenge requires a rethinking of the nature of the budget, general and local budgets, including the determination of their place and role in the economic system of the state, the theoretical study of the formation of the revenue base and areas of public spending, the essence of local taxation and its role in local revenues, creating effective system of intergovernmental relations. In the transition to a market economy, the importance of local budgets in economic and regional policy, social problems, was supporting vulnerable and disadvantaged populations, which also requires corresponding theoretical justification and practical study.

Legal basis of the budget system constitute Constitution of Ukraine issued on the basis of the Budget Code of Ukraine, other legislative acts. The economic basis of the budgetary system of Ukraine is the economic system of Ukraine. The budget system of Ukraine is a combination of state and local budgets, constructed on the basis of economic relations, state and administrative-territorial structure and regulated by law. The budget system of Ukraine – a defined legal standards system budgets Ukraine, separation of revenues and expenses between them, the powers of the legislative and executive powers in the budget.

Thus, the proposed paragraph 1 of Part 1 of Article 2 of the Budget Code of Ukraine define as follows: "... 1) budget – fund financial resources for the tasks and functions undertaken by the relevant state authorities, authorities of the Autonomous Republic of Crimea, local governments throughout budget period; ...". Local budget can be defined as a fund of funds for maintenance tasks and functions carried out by the relevant State authority areas, districts, authorities of the Autonomous Republic of Crimea, local authorities villages, associations, towns and cities (including urban areas) during the budget period. The concept of local government is broader than the concept of local budget as local budget includes the budgets of local governments, and, conversely, the budgets of local governments, along with some others, are part of the local budget.

Key words: local budget, local government budgets, budget system, state budget, financial resources.

У статті досліджується проблема визначення поняття місцевого бюджету за законодавством України.

Її вирішення сприятиме вирішенню питань бюджетного процесу, механізму планування та виконання місцевих бюджетів та змісту відповідних відносин, а також усуненню в бюджетному законодавстві прогалин і колізій, що сприяють його порушенню.

У юридичній літературі певна увага приділяється поняттю місцевого бюджету. На рівні лише підручників та посібників не з права, а з фінансів, частину цього питання досліджували В.І. Оспіщева [1], Т.М. Рева, К.Ф. Ковальчук, Н.В. Кучкова [2], І.Л. Сазонець, Т.В. Гринько, Г.Ю. Придатко [3], І.Н. Ходорович [4]. Кандидатські дисертації Н.М. Сивульської [5] та Я.Ю. Цимбаленко [6] пов'язані з темою статті, захищені не з юридичних спеціальностей. У навчальному посібнику з фінансового права частину цієї проблеми вивчав О.П. Орлюк [7]. Роботи Н.В. Васильєвої [8], Н.А. Ширкевича [9], В.Н. Твердохлібова [4] виконані на базі

російського законодавства. Деякі аспекти цього питання розглядала 2010 р. І.І. Єфремова на рівні кандидатської дисертації «Правове регулювання планування та виконання місцевих бюджетів» [10]. Віддаючи належне роботам зазначених та інших учених, слід визнати, що рівень наукового дослідження місцевих бюджетів видається недостатнім. У теорії права про них висловлені суперечливі точки зору, не в повному обсязі врегульоване це питання в законодавстві, у зв'язку з цим бюджетний процес зазнає серйозних труднощів. А тому виникає необхідність дослідити та підсумувати висловлені точки зору, а також запропонувати власне бачення зазначеної проблеми.

Метою статті є вирішення проблемних питань визначення поняття місцевого бюджету за правом України.

Разом зі здобуттям незалежності, перед Україною постало важливе завдання – створення власної фінансової і бюджетної систем, а в даний час – їх подальше вдосконалення. Вирішення цього завдання вимагає переосмислення природи бюджету взагалі, і місцевих бюджетів зокрема; визначення їх місця і ролі в економічній системі держави; теоретичного обґрунтування процесів формування доходної бази і напрямів витрачання бюджетних коштів; сутності місцевого оподаткування і його ролі в доходах місцевих бюджетів; створення ефективної системи міжбюджетних відносин. В умовах переходу до ринку зростає значення місцевих бюджетів у проведенні економічної і регіональної політики, вирішенні соціальних проблем, підтримці незахищених і малозабезпечених верств населення, що також потребує відповідного теоретичного обґрунтування і практичного вивчення.

Правові засади бюджетної системи становлять Конституція України, виданий на її основі Бюджетний Кодекс України, інші законодавчі акти. Економічною основою бюджетної системи України є економічна система України. Бюджетна система України – це сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права. Бюджетна система України – це визначена правовими нормами система бюджетів України, розмежування доходів і видатків між ними, повноваження органів законодавчої та виконавчої влади у сфері бюджету. Оскільки Україна є унітарною державою, у якій, згідно зі ст.7 Конституції, визнається і гарантується місцеве самоврядування, бюджетна система країни є дворівневою і складається з Державного бюджету України та місцевих бюджетів [7, 122].

Сукупність усіх бюджетів, що входять до складу бюджетної системи України, є зведеним бюджетом України. Він використовується для аналізу та прогнозування економічного і соціального розвитку держави. Слід зазначити, що з проголошенням 24 серпня 1991 р. незалежності України було змінено принцип побудови державного бюджету, який до цього об'єднував республіканський бюджет, бюджети областей і міст Києва та Севастополя, тобто становив сукупність усіх бюджетів. Нині, як бачимо, поняття державного бюджету і зведеного бюджету України не тотожні.

Зведений бюджет України включає показники Державного бюджету України, зведеного бюджету Автономної Республіки Крим та зведених бюджетів областей і міст Києва та Севастополя, всього – 28 суб'єктів. Зведений бюджет не затверджує Верховна Рада України, оскільки кожний з видів бюджетів, що існують в Україні, затверджує відповідний орган місцевого самоврядування або місцевої влади. Призначення зведеного бюджету полягає в тому, щоб на підставі ведених показників доходів та видатків, які отримує вся бюджетна система країни, здійснити аналіз та визначити засади державного регулювання економічного і соціального розвитку України.

У свою чергу, бюджети нижчого рівня також є зведеними. Зокрема, до них належать зведені бюджети Автономної Республіки Крим, областей, районів, міст із районним поділом. Зведений бюджет Автономної Республіки Крим включає показники бюджету Автономної Республіки Крим, зведених бюджетів її районів та бюджетів міст республіканського значення.

Зведений бюджет області включає показники обласного бюджету, зведених бюджетів районів і бюджетів міст обласного значення цієї області. Зведений бюджет району включає показники районних бюджетів, бюджетів міст районного значення, селищних та сільських бюджетів цього району. Зведений бюджет міста з районним поділом включає показники міського бюджету та бюджетів районів, що входять до його складу. Якщо місту або району в місті адміністративно

підпорядковані інші міста, селища чи села, зведений бюджет міста або району в місті включає показники бюджетів цих міст, селищ та сіл. Як і зведений бюджет України, названі зведені бюджети не затверджуються, а використовуються для аналізу і визначення засад регулювання соціально-економічного розвитку окремих утворень.

Стосовно визначення поняття «місцевий бюджет», у науковій літературі немає єдиної точки зору.

У перші роки організації бюджетної системи місцеві бюджети розглядалися як сукупність завдань, закріплених Конституцією України за місцевими органами влади, і сукупність коштів, котрими вони володіють для їх виконання.

У Положенні про фінанси 1926 р. дається таке трактування: «Місцеві фінанси складають частину єдиної системи фінансів СРСР і знаходяться в безпосередньому віданні місцевих Рад та їх виконавчих комітетів» [2, 35]. Аналогічне визначення поняття «місцеві фінанси» дає В.Н. Твердохлібов [4, 122].

С.О. Котляревський визначає місцевий бюджет як бюджет різних місцевих одиниць: обласних, губернських, повітових, волосних, міських, окружних і районних [11, 80]. Н.А. Ширкевич так визначає сутність місцевих бюджетів: «Це частина основного річного фінансового плану країни – державного бюджету, крім того, місцеві бюджети утворюють централізований фонд грошових коштів місцевих Рад, котрим вони розпоряджаються з метою здійснення заходів, які щорічно передбачаються планом економічного і соціального розвитку» [9, 123].

Деякі науковці за основу визначення місцевих бюджетів приймають територіальний принцип, розглядаючи їх як бюджети окремих адміністративно-територіальних одиниць. Ряд економістів характеризують місцеві бюджети як економічні відносини. Наприклад, І.Н. Ходорович характеризує місцеві бюджети як «сукупність економічних відносин, що забезпечують фінансову базу місцевих Рад щодо розвитку і утримання головним чином галузей господарства, які безпосередньо спеціалізуються на підвищенні добробуту населення» [4, 118]. Н.В. Васильєва визначає місцеві бюджети як «обумовлену адміністративно-територіальним поділом і бюджетним устроєм частину економічних відносин у суспільстві, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням фондів грошових коштів, призначених для задоволення суспільних потреб» [8, 16].

Усе наведене свідчить про різні підходи до трактування поняття місцевих бюджетів, що, у свою чергу, позначається на визначенні ролі місцевих бюджетів у фінансовій системі держави.

Крім того, у деяких випадках ототожнюються поняття «місцевий бюджет» і «бюджет місцевого самоврядування». Так, відповідно до ст.1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», бюджет місцевого самоврядування (місцевий бюджет) – план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування [12].

Поняття «місцевий бюджет» і «бюджет місцевого самоврядування» ототожнюють також деякі вчені. В.І. Оспіщева характеризує місцеві бюджети як фонди фінансових ресурсів, що мобілізуються й витрачаються на відповідній території. А потім зазначає, «проте місцевий бюджет – це тільки частина фінансових ресурсів, необхідних для фінансування всіх функцій і завдань, які виконують органи місцевого самоврядування» [1, 242]. Н.М. Сивульська визначає місцеві бюджети за економічним змістом як сукупність економічних відносин між територіальною громадою, з одного боку, державою, юридичними особами, фізичними особами та іншими бюджетами, з другого боку, з приводу утворення та використання фонду грошових коштів, у якому концентрується частина валового внутрішнього продукту, що направляється на виконання власних та делегованих повноважень. Також вона вказує, що з боку форм прояву місцеві бюджети виступають у формах фінансових планів, але їх відрізняє статус (затверджуються рішенням представницьких органів влади, але не мають юридичного статусу закону) та сфера дії – вони діють у рамках конкретного регіону чи населеного пункту і обов'язкові до виконання лише для юридичних осіб, що, згідно із законодавством, знаходяться у віданні відповідної громади, та жителів відповідного населеного пункту чи регіону [5, с. 8, 15].

Я.Ю. Цимбаленко розкриває поняття місцевих бюджетів як системи економічних відносин з приводу розподілу і перерозподілу частини вартості валового регіонального продукту з метою

формування фонду бюджетних ресурсів органів місцевого самоврядування для задоволення потреб територіальної громади [6, с. 7, 8, 9, 25].

З.І. Перощук вважає, що в унітарних країнах, до яких належить й Україна, поняття «місцеві бюджети» збігається з поняттям «бюджети місцевого самоврядування» [13, 101]. Н.М. Драбик формулює поняття місцевих бюджетів як фонду фінансових ресурсів, які перебувають у розпорядженні органів виконавчої влади відповідного органу місцевого самоврядування для виконання покладених на нього функцій, передбачених Конституцією [14, 32]. І.Л. Сазонєць, Т.В. Гринько, Г.Ю. Придатко визначають місцеві бюджети як фонди фінансових ресурсів, призначені для реалізації завдань і функцій, що покладаються на органи самоврядування [3, 116]. Т.М. Рева, К.Ф. Ковальчук, Н.В. Кучкова визнають, що місцеві бюджети є фінансовою базою органів місцевого самоврядування, а їх наявність закріплює економічну самостійність місцевих органів самоврядування [2, 34].

Необхідно погодитися з І.І. Єфремовою, що поняття місцевих бюджетів включає в себе обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах, бюджет Автономної Республіки Крим, а також бюджети місцевого самоврядування [10, 7; 15, 160].

При дослідженні проблеми місцевих бюджетів, їх необхідно розглядати в двох аспектах. По-перше, як організаційну форму мобілізації частини фінансових ресурсів у розпорядження відповідних територіальних громад, які здійснюють свої повноваження через місцеві органи самоврядування. По-друге, як систему фінансових відносин, що складаються між місцевими та державними бюджетами, а також у середині місцевих бюджетів.

У Конституції України вживається поняття «місцеві бюджети», а саме, ст.142 визначає, що матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад [16].

Згідно з п.1 ч.1 ст.2 Бюджетного кодексу України, бюджет – план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду [17].

Бюджетний кодекс України, враховуючи норми чинного законодавства, у першу чергу Конституції та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», розмежовує поняття «місцевий бюджет» та «бюджет місцевого самоврядування».

Відповідно до п.34 ч.1 ст.2 Бюджетного кодексу України, місцеві бюджети – бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування.

Районні та обласні ради є органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст. Згідно з п.2 ч.1 ст.2 Бюджетного кодексу України, бюджети місцевого самоврядування – бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах) [17].

З точки зору нашого дослідження, цікавим є вирішення цієї проблеми в законодавстві інших держав, зокрема, деяких країн колишнього СРСР, оскільки їхнє право та законодавство більш подібне до вітчизняного.

Бюджетний кодекс Республіки Білорусь не визначає поняття місцевих бюджетів. Проте, відповідно до ч.2 ст.6 цього кодексу, місцеві бюджети поділяються на: 1) бюджети первинного рівня (сільські, селищні, міські (міст районного підпорядкування)); 2) бюджети базового рівня (районні та міські (міст обласного підпорядкування)); 3) бюджети обласного рівня (обласні бюджети і бюджет м. Мінська) [18].

Згідно з Бюджетним кодексом Республіки Казахстан, обласний бюджет, бюджети міста республіканського значення, столиці, бюджет району (міста обласного значення) належать до місцевих бюджетів (абз.1 ч.1 ст.6). Обласним бюджетом, бюджетами міста республіканського значення, столиці є централізований грошовий фонд, що формується за рахунок надходжень, визначених Бюджетним кодексом, і призначений для фінансового забезпечення завдань і

функцій місцевих державних органів обласного рівня, міста республіканського значення, столиці, підвідомчих їм державних установ та реалізації державної політики у відповідній адміністративно-територіальній одиниці (ч.1 ст.8). Бюджетом району (міста обласного значення) є централізований грошовий фонд, що формується за рахунок надходжень, визначених цим Бюджетним кодексом, і призначений для фінансового забезпечення завдань і функцій місцевих державних органів району (міста обласного значення), підвідомчих їм державних установ та реалізації державної політики у відповідному районі (місті обласного значення) (ч.1 ст.9) [19].

Відповідно до ст.15 Бюджетного кодексу Російської Федерації, у місцевих бюджетах, відповідно до бюджетної класифікації Російської Федерації, роздільно передбачаються кошти, що направляються на виконання витратних зобов'язань муніципальних утворень, що виникають у зв'язку зі здійсненням органами місцевого самоврядування повноважень з питань місцевого значення, і видаткових зобов'язань муніципальних утворень, виконуваних за рахунок субвенцій з інших бюджетів бюджетної системи Російської Федерації для здійснення окремих державних повноважень. Бюджет муніципального району (районний бюджет) і зведення бюджетів міських і сільських поселень, що входять до складу муніципального району (без урахування міжбюджетних трансфертів між цими бюджетами), утворюють консолідований бюджет муніципального району. Як складова частина бюджетів міських і сільських поселень можуть бути передбачені кошториси доходів і витрат окремих населених пунктів, інших територій, які не є муніципальними утвореннями [20]. Таке правове регулювання функціонування місцевих бюджетів у Російській Федерації зумовлене її федеративною формою державного адміністративно-територіального устрою.

Закон Республіки Молдова «О бюджетной системе и бюджетном процессе» не передбачає поняття місцевих бюджетів, а у ч.1 ст.45 визначає бюджети адміністративно-територіальних одиниць як такі, що забезпечують фінансовими засобами проведення заходів щодо задоволення соціально-економічних і культурних потреб населення і розвитку підвідомчої території, відповідно до Закону про місцеве публічне управління та інших законодавчих актів [21].

Згідно ч.1 ст.2 Закону Республіки Вірменія «О бюджетной системе Республики Армения», державний і муніципальні бюджети є фінансовою програмою формування і витрачання необхідних грошових коштів на певний період для здійснення державою та органами місцевого самоврядування повноважень, віднесених до їх компетенції Конституцією та законами [22].

Відповідно до ст.30 Закону Азербайджанської Республіки «О бюджетной системе», місцевий бюджет – це фінансові кошти, що формуються і використовуються для реалізації принципів самоврядування, відповідно до статусу муніципалітету, здійснення встановлених Конституцією та законами Азербайджанської Республіки повноважень муніципалітетів [23].

Згідно зі ст.3 Закону Республіки Узбекистан «О бюджетной системе», місцевий бюджет – частина Державного бюджету, що складає фонд грошових коштів відповідної області, району, міста, який передбачає джерела доходів і розміри надходжень з них, а також напрями витрачання та розміри коштів, що виділяються на конкретні цілі протягом фінансового року [24].

Відповідно до ч.1 ст.8 Закону Туркменістану «О бюджетной системе», місцеві бюджети – фонди грошових коштів адміністративно-територіальних одиниць держави, що знаходяться у віданні органів місцевої виконавчої влади та місцевого самоврядування для виконання покладених на них функцій [25].

Згідно з ч.2 ст.5 Закону Республіки Таджикистан «О государственных финансах Республики Таджикистан», до місцевих бюджетів належать бюджети Гірничо-Бадахшанської автономної області та її міст і районів, областей, міст і районів обласного підпорядкування, міста Душанбе і його районів, міст і районів республіканського підпорядкування, джамоатів селищ і сіл [26].

Відповідно до ч.1 ст.46 Закону Киргизької Республіки «Об основных принципах бюджетного права в Кыргызской Республике», місцевий бюджет – бюджет місцевого співтовариства айла, селища, міста та району, формування, затвердження і виконання якого здійснюють органи місцевого самоврядування [27].

Отже, законодавець іноземних держав неоднаково підходить до визначення місцевих бюджетів. У праві Азербайджанської, Киргизької Республік, Російської Федерації, Республік Вірменія,

Узбекистан, Туркменістан формулюється поняття місцевих бюджетів по-різному. У законодавстві Республіки Молдова вказується дефініція бюджетів адміністративно-територіальних одиниць. Право Республіки Казахстан зазначає види бюджетів, що належать до місцевих, і дає визначення цим видам. Законодавець Республік Білорусь та Таджикистан взагалі не формулює поняття місцевих бюджетів, лише класифікує їх на рівні та групи відповідно. Крім того, основний зміст поняття місцевих бюджетів іноземних держав складають: у Республіці Казахстан – централізований грошовий фонд; у Республіці Вірменія – фінансова програма формування і витрачання необхідних грошових коштів; у Азербайджанській Республіці – фінансові кошти; у Республіці Узбекистан – фонд грошових коштів; у Туркменістані – фонди грошових коштів. Тобто, у переважній більшості випадків сутність зводиться до фонду грошових коштів, а не до плану або програми.

Вітчизняне законодавство визначає зміст поняття бюджету, як план формування та використання фінансових ресурсів. В. Даль у Тлумачному словнику російської мови формулює план як «предприятие, намеренье, обдуманное предложение, порядок действия, для достижения чего-либо» [28, 301]. В.Т. Бусел у Великому тлумачному словнику сучасної української мови розкриває план як «задум, проект, що передбачають перебіг, розвиток чого-небудь; текст, документ із викладом такого задуму, проекту» [29, 978]. Не викликає сумнівів, що сутність бюджету не можна розглядати так вузько, лише як план, тобто як програму, проект або документ. Згідно з п.11 ч.1 ст.2 Бюджетного кодексу України, бюджетні кошти (кошти бюджету) – належні відповідно до законодавства надходження бюджету та витрати бюджету. Саме ці кошти повинні складати суть бюджету. Вважаємо, що зміст бюджету складає певна сукупність, а точніше фонд, відповідних фінансових ресурсів, тобто бюджетних коштів, а тому вони повинні складати сутність цього поняття. Фонд визначається як «кошти або матеріальні цінності, що мають цільове призначення, використовуються з певною метою» [29, 1542]. Отже, зміст поняття бюджету, у тому числі місцевого, пропонуємо розглядати як певний фонд відповідних фінансових ресурсів. Пропонується внести відповідні зміни у поняття бюджету, закріплене п.1 ч.1 ст.2 Бюджетного кодексу України. Після слова «...бюджет –...», перед словами «...для забезпечення...», словосполучення «план формування та використання», замінити терміном «фонд».

Отже, пропонується п.1 ч.1 ст.2 Бюджетного кодексу України визначити у такій редакції: «...1) бюджет – фонд фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду...». Місцевий бюджет можна визначити як фонд фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади області, районів, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах) протягом бюджетного періоду. Поняття місцевого бюджету є ширшим, ніж поняття бюджету місцевого самоврядування, оскільки місцевий бюджет включає в себе також бюджети місцевого самоврядування, і, навпаки, бюджети місцевого самоврядування, поряд з деякими іншими, входять до місцевого бюджету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фінанси курс для фінансистів : навч. посіб. / за ред. В.І. Оспіщева. – К. : Знання, 2008. – 567 с.
2. Рева Т.М. Місцеві фінанси : навчальний посібник / [Т.М. Рева, К.Ф. Ковальчук, Н.В. Кучкова]. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 208 с.
3. Сазонець І.Л. Управління місцевими фінансами : навч. посібник / [І.Л. Сазонець, Т.В. Гринько, Г.Ю. Придатко]. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 264 с.
4. Дробозина Л.А. Финансы : учеб. для студентов вузов по экон. спец. / [Л.А. Дробозина, Г.Б. Поляк, Ю.Н. Константинова и др.]. – М. : Финансы : ЮНИТИ, 1999. – 527 с.
5. Сивульська Н.М. Виконання місцевих бюджетів України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Н.М. Сивульська. – К. : Київський національний економічний університет, 2003. – 22 с.

6. Цимбаленко Я.Ю. Державне регулювання доходів місцевих бюджетів в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. управл. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Я.Ю. Цимбаленко. – З. : Класичний приватний університет, 2011. – 21 с.
7. Орлюк О.П. Фінансове право : навчальний посібник / О.П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 528 с.
8. Васильева М.В. Местные бюджеты в современных условиях / М.В. Васильева. – М. : Финансы и статистика, 1987. – 268 с.
9. Ширкевич Н.А. Местные бюджеты / Н.А. Ширкевич. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 586 с.
10. Єфремова І.І. Правове регулювання планування та виконання місцевих бюджетів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / І.І. Єфремова. – К. : Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2010. – 21 с.
11. Котляревський С.А. Бюджет и местные финансы / С.А. Котляревський. – М. : Экономическая жизнь, 1926. – 320 с.
12. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (з наступними змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
13. Перощук З.І. Поняття, значення та правове регулювання місцевих бюджетів / З.І. Перощук // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. – 2007. – № 3. – С. 99-104.
14. Драбик Н.М. До поняття про сутність місцевого бюджету і його класифікаційні ознаки / Н.М. Драбик // Формування ринкових відносин в Україні : Збірник наукових праць / [наук. ред. І.К. Бондар]. – К. : Науково-дослідний економічний інститут Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, 2007. – Вип. 11 (78). – С. 29-32.
15. Єфремова І.І. Місцеві бюджети та бюджети місцевого самоврядування : проблеми правового визначення [Електронний ресурс] / І.І. Єфремова // Форум права. – 2009. – № 1. – С. 157-161. – Режим доступу до журн. : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-1/09eiiprv.pdf>.
16. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (з наступними змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
17. Бюджетный кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (з наступними змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50-51. – Ст. 572.
18. Бюджетный кодекс Республики Беларусь от 16.07.2008 г. № 412-З (с последующими изменениями) // Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. – 2008. – № 183. – 2/1509.
19. Бюджетный кодекс Республики Казахстан от 04.12.2008 г. № 95-IV ЗРК (с последующими изменениями) // Казахстанская правда. – 2008. – № 265-266 (25712-25713).
20. Бюджетный кодекс Российской Федерации от 31.07.1998 г. № 145-ФЗ (с последующими изменениями) // Собрание законодательства Российской Федерации. – 1998. – № 31. – Ст. 3823.
21. О бюджетной системе и бюджетном процессе : Закон Республики Молдова от 24.05.1996 г. № 847-XIII (с последующими изменениями) // Официальный монитор Республики Молдова. – 1997. – № 19-20/197.
22. О Бюджетной системе Республики Армения : Закон Республики Армения от 21.07.1997 г. № ЗР-137 (с последующими изменениями) [Электронный ресурс] // Национальное Собрание Республики Армения [сайт]. – Режим доступа : <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1503&lang=rus>.

23. О бюджетной системе : Закон Азербайджанской Республики от 02.07.2002 г. №358-III (с последующими изменениями) // Сборник законодательства Азербайджанской Республики. – 2002. – № 10. – Ст. 584.
24. О бюджетной системе : Закон Республики Узбекистан от 14.12.2000 г. № 158-II (с последующими изменениями) // Ведомости Олий Мажлиса Республики Узбекистан. – 2001. – № 1-2. – Ст. 6.
25. О бюджетной системе : Закон Туркменистана от 18.06.1996 г. № 121-1 (с последующими изменениями) // Ведомости Меджлиса Туркменистана. – 1996. – № 1-2. – Ст. 2.
26. О государственных финансах Республики Таджикистан : Закон Республики Таджикистан от 28.06.2011 г. № 723 (с последующими изменениями) // Ахбор Маджлиси Оли Республики Таджикистан. – 2011. – № 6. – Ст. 436.
27. Об основных принципах бюджетного права в Кыргызской Республике : Закон Кыргызской Республики от 11.06.1998 г. № 78 (с последующими изменениями) // Ведомости Жогорку Кенеша Кыргызской Республики. – 1998. – № 10. – Ст. 374.
28. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка : в 4 т. / В. Даль ; [под ред. проф. И.А. Бодуэна-де-Куртенэ]. – [3-е изд., испр. и доп.]. – Санкт-Петербург ; Москва : Издание Т-ва М.О. Вольфъ, 1907 – . – Т. 3. : П-Р. – 1907. – 1782 с.
29. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.